

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**DUGOROČNO KREDITIRANJE MALOG
GOSPODARSTVA – PRIMJER ZAGREBAČKE
BANKE**

Mentor:

Prof. dr. sc. Ljiljana Vidučić

Student:

Jerko Dumanić 1141023

Split, svibanj, 2017.

Sadržaj

1. UVOD	2
2. ULOGA I OBILJEŽJA MALOG GOSPODARSTVA	3
2.1. Definicija, klasifikacija i oblici organiziranja malog gospodarstva	3
2.2. Važnost malog gospodarstva i prepreke njegovom razvitku u EU i Hrvatskoj.....	5
2.3. Izvori financiranja malog gospodarstva	7
2.4. Malo gospodarstvo u Hrvatskoj - okvir poduzetničkih uvjeta	9
3. OBILJEŽJA KREDITNOG FINANCIRANJA	14
3.1. Pojam i uloga kredita	14
3.2. Klasifikacija i vrste kredita.....	15
3.2.1. Klasifikacija kredita	15
3.2.2. Vrste bankarskih kredita	16
3.2.2.1. Kratkoročni bankarski krediti.....	17
3.2.2.2. Dugoročni bankarski krediti.....	19
3.3. Dugoročno kreditno financiranje malog gospodarstva.....	20
3.4. Kreditno nasuprot vlasničkom financiranju	23
4. DUGOROČNO KREDITIRANJE MALOG GOSPODARSTVA - PRIMJER ZAGREBAČKE BANKE	25
4.1. Osnivanje i djelatnost banke	25
4.2. Dugoročni investicijski krediti	26
4.2.1. Krediti za investicije	26
4.2.2. Krediti za razvoj turističke djelatnosti	27
4.2.3. Krediti za specijalistička slobodna zanimanjima (Početnik, Senior, hipotekarni). 28	
4.3. Posebni programi kreditiranja	29
4.3.1. Suradnja s HBOR-om	29
4.3.2. Suradnja s ministarstvima i jedinicama lokalne i područne samouprave	30
4.3.3. Suradnja s međunarodnim financijskim institucijama.....	31
5. ZAKLJUČAK	32
LITERATURA:	33
Popis tablica:	35
Popis slika:	35

1. UVOD

Malo gospodarstvo bitan je sektor svakog nacionalnog gospodarstva. Doprinosi stvaranju novih radnih mjesta, potiče inovativnost, povećava izvoz, smanjuje regionalne razlike te tako utječe na povećanje ukupnog gospodarskog i socijalnog blagostanja zemlje.

Zbog njegove važnosti, u okviru svakog gospodarskih sustava, politikom vlada nastoji se poticati osnivanje i razvoj ovoga sektora. Unatoč tome, malo gospodarstvo susreće se s brojnim preprekama u svom djelovanju, a jedna od najznačajnijih je problem pristupa financijskim sredstvima. Osnovni problem istraživanja u ovom radu odnosit će se na dugoročno kreditiranje malog gospodarstva, posebno dugoročne bankarske kredite, kao jedan od njegovih najvažnijih vanjskih izvora financiranja.

Osnovni cilj istraživanja ovoga rada je utvrditi obilježja malog gospodarstva, obilježja kreditnog financiranja te mogućnosti pribavljanja sredstava iz dugoročnih kreditnih izvora.

Rad će se većim dijelom (obilježja malog gospodarstva i obilježja kreditnog financiranja) zasnivati na proučavanju dostupne literature i znanstvenih članaka različitih autora, izvješća i dr. te će se pri tom koristiti sljedeće metode: metoda deskripcije - jednostavno opisivanje činjenica bez naučnog pristupa i dokazivanja; metoda kompilacije - postupak sekundarnog prikupljanja podataka; metoda analize - raščlanjivanje složenih pojmova na jednostavnije elemente; metoda sinteze - postupak spajanja jednostavnih sudova u složenije; metoda indukcije - postupak izvođenja općeg zaključka na temelju pojedinačnih činjenica; metoda dedukcije - postupak zaključivanja od općih ka pojedinačnim sudovima. Koristit će se i metoda slučaja – postupak sagledavanja bitnih aspekata jedne pojave putem analiziranja pojedinačnog slučaja (primjer Zagrebačke banke).

Rad se strukturno sastoji od pet cjelina u kojima će se obraditi tema istraživanja. U uvodu je definiran problem istraživanja, cilj istraživanja, korištene znanstvene metode te struktura rada. Drugi dio govori o obilježjima malog gospodarstva kao i o preprekama na koje nailaze mala i srednja poduzeća u svom djelovanju, izvorima njihovog financiranja i okviru njihovog poslovanja u RH. U trećem dijelu bit će prikazana obilježja kreditnog financiranja tj. uloga, klasifikacija i vrste kredita, oblici dugoročnog kreditnog financiranja kao i razlike između kreditnog i vlasničkog financiranja. Četvrti dio je studija slučaja o ponudi dugoročnih kredita namijenjenih malim i srednjim poduzećima na primjeru Zagrebačke banke. U petom, zaključnom dijelu bit će sumirani rezultati rada.

2. ULOGA I OBILJEŽJA MALOG GOSPODARSTVA

2.1. Definicija, klasifikacija i oblici organiziranja malog gospodarstva

Malo gospodarstvo (SME) značajan je segment svih nacionalnih ekonomija suvremenog svijeta. Zbog niza svojih specifičnosti glavni je pokretač razvoja suvremenog gospodarstva. To se posebno očituje u uvjetima brzih ekonomskih promjena, globalizacije i liberalizacije tržišta, kada mala i srednja poduzeća igraju važnu ulogu u razvijanju i održavanju konkurentnosti svojom sposobnošću stalnog i dinamičnog prilagođavanja tržišnim uvjetima.¹

Važnost malog gospodarstva uočena je tek 70-tih godina prošlog stoljeća. Do tada su u ekonomskoj teoriji i praksi dominantan predmet proučavanja bila velika poduzeća, sukladno prevladavajućem stavu o velikim poduzećima kao pokretačima ekonomskog rasta. Na mala i srednja poduzeća, pozornost je skrenuo David Birch svojim radom „Proces generiranja posla“ iz 1979. godine, u kojem ukazuje na doprinos malih i srednjih poduzeća na zapošljavanje u SAD-u. Nakon toga, fokus istraživanja prebacuje se na ovaj sektor te se ostvarivanje veće stope gospodarskog rasta počinje dovoditi u vezu s postojanjem razvijenog sektora SME.²

U RH, prema **Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva**³ subjekti malog gospodarstva su fizičke i pravne osobe koje samostalno i trajno obavljaju dopuštene djelatnosti radi ostvarivanja dobiti odnosno dohotka na tržištu.

Sukladno Zakonu, malo gospodarstvo čine subjekti koji:

- prosječno godišnje zapošljavaju manje od 250 radnika
- ostvaruju godišnji poslovni prihod u iznosu protuvrijednosti do 50.000.000,00 eura, ili imaju ukupnu aktivu ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u iznosu protuvrijednosti do 43.000.000,00 eura
- su neovisni u poslovanju (što znači da druge fizičke ili pravne osobe pojedinačno ili zajednički nisu vlasnici više od 25% udjela u vlasništvu ili pravu odlučivanja u subjektu malog gospodarstva).

Prema kriteriju veličine, Zakon klasificira subjekte na sljedeći način:

¹ Vidučić, Lj., Pepur, S., Šimić Šarić, M. (2015): Financijski menadžment, RRiFplus, Zagreb, str.483.

² Ibid.

³ Narodne novine br. 29/02, 63/07, 53/12, 56/13, 121/16, dostupno na Zakon.hr.

<https://www.zakon.hr/z/527/Zakon-o-poticanju-razvoja-malog-gospodarstva> (29.03.2017.)

- **Mikro subjekti** - prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 10 radnika, ostvaruju ukupni godišnji poslovni prihod u iznosu protuvrijednosti do 2.000.000,00 EUR-a, ili imaju ukupnu aktivu u iznosu protuvrijednosti do 2.000.000,00 EUR-a,
- **Mali subjekti** - prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 50 radnika, ostvaruju godišnji poslovni prihod u iznosu protuvrijednosti do 10.000.000,00 EUR.a, ili imaju ukupnu aktivu u iznosu protuvrijednosti do 10.000.000,00 EUR-a,
- **Srednji subjekti** - prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 250 radnika, ostvaruju godišnji prihod u iznosu protuvrijednosti do 50.000.000,00 EUR-a, ili imaju ukupnu aktivu u iznosu protuvrijednosti do 43.000.000,00 EUR-a.

Tablica 1. Kriteriji razvrstavanja malog gospodarstva

Tip poslovnog subjekta	Broj zaposlenih EU/Hrvatska	Godišnji prihod u milijunima EUR EU/Hrvatska	Imovina (aktiva/dugotrajna imovina) u milijunima EUR EU/Hrvatska
Mikro	0-9	2	2
Mali	10-49	10	10
Srednji	50-249	50	43

Izvor: Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj- 2015., Cepor, 2016.

Osim **Zakonom o poticanju razvoja malog gospodarstva**, u RH se klasifikacijom malog gospodarstva bavi i **Zakon o računovodstvu** (NN br.78/15, 134/15 i 120/16). Međutim, ova dva zakona nemaju ujednačen kriterij o veličini prihoda i ukupnoj aktivi pojedinih kategorija. Naime, Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva usklađen je s kategorizacijom subjekata malog gospodarstva kakav se primjenjuje u EU što omogućuje kvalitetniju analizu i usporedbu ovog sektora u Hrvatskoj i EU, te bolje iskorištavanje potpora malom gospodarstvu kroz programe potpora EU. No, problem neusklađenosti ovih dvaju zakona i dalje ostaje.⁴

⁴CEPOR (2016), Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj- 2015. uključujući rezultate GEM istraživanja za Hrvatsku za 2014.godinu, dostupno na <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2016/06/Cepor-izvjesce-2015-HR.pdf> (30.03.2017.)

Organizacijski oblici u okviru kojih mogu djelovati mali i srednji poduzetnici u hrvatskom zakonodavstvu, prvenstveno su određeni **Zakonom o trgovačkim društvima**, pa se tako mali i srednji poduzetnici mogu organizirati kao:⁵

- Trgovac pojedinac
- Javno trgovačko društvo
- Komanditno trgovačko društvo
- Dioničko društvo
- Društvo s ograničenom odgovornošću
- Gospodarsko interesno udruženje

Osim toga, Zakonom o obrtu propisuje da poduzetnici mogu poslovati kao obrtnici. Zakonom o zadrugama utvrđuje se da mogu djelovati kao zadrugari, a Zakonom o poljoprivredi određuje da poduzetnici mogu poslovati kao poljoprivredna gospodarstva.⁶

2.2. Važnost malog gospodarstva i prepreke njegovom razvitku u EU i Hrvatskoj

Malo gospodarstvo je sektor koji pokreće cjelokupnu nacionalnu ekonomiju. Značajno doprinosi stvaranju novih radnih mjesta te kreiranju dodane vrijednosti. Zbog svoje prilagodljivosti i sposobnosti brzog odgovora na promjene gospodarskih prilika važan je faktor u postizanju i održavanju konkurentnosti. Karakterizira ga inovativnost i brži transfer suvremenih tehnologija te bolje korištenje vlastitih resursa. Također, doprinosi smanjenju regionalnih razlika i povećanju izvoza.

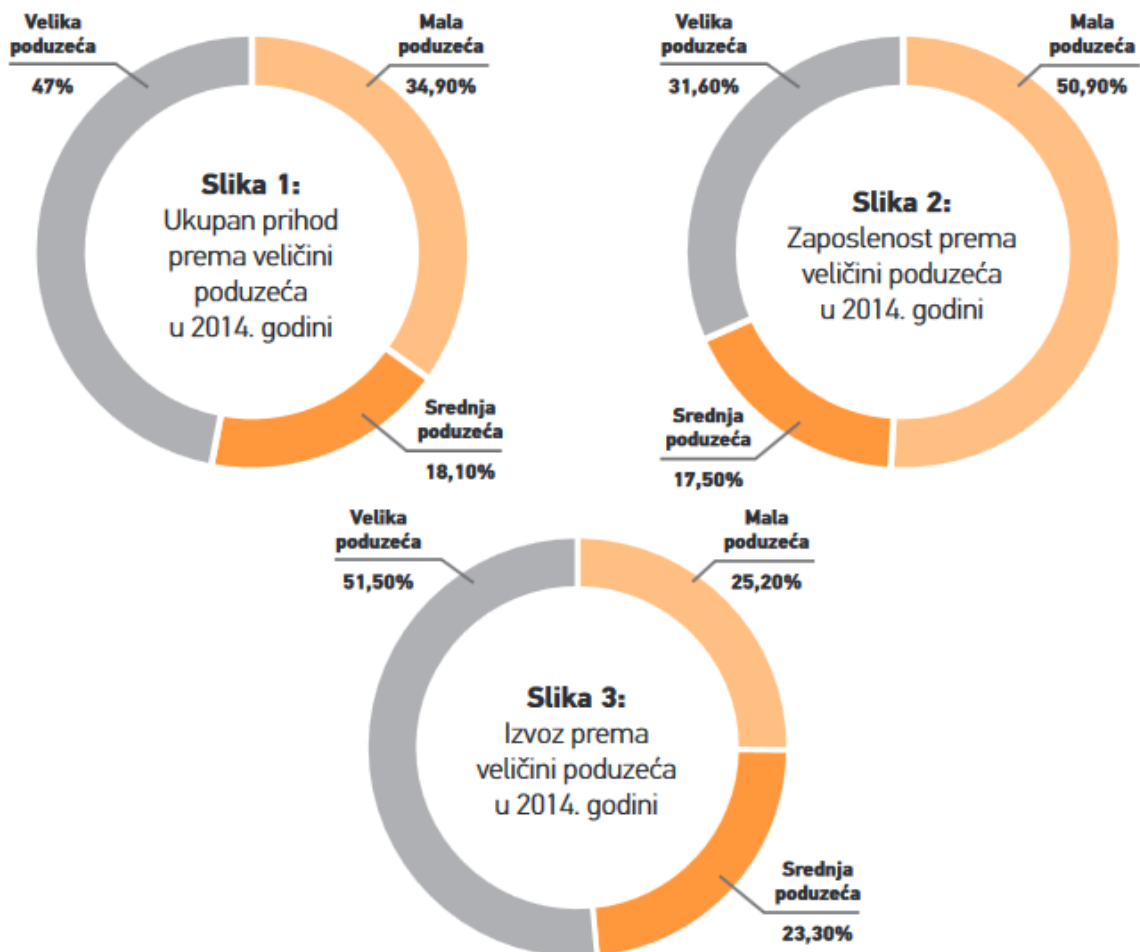
O važnosti malih i srednjih poduzeća govore i neki brojčani podaci. U 2014. godini u zemljama članicama EU mala i srednja poduzeća činila su 99,8% svih poduzeća, generirala su 58% ukupne dodane vrijednosti te zapošljavala 67% ukupno zaposlenih. U RH, za istu godinu, mala i srednja poduzeća obuhvaćala su 99,7% svih poduzeća, ostvarivala su udio od 53% u ukupnom prihodu, 68,4% u zaposlenosti i 48,5% u izvozu RH.⁷ Iako se gospodarstvo Hrvatske i gospodarstvo u EU u značajno razlikuju po razini dostignutog razvoja i

⁵Vidučić, Lj., Pepur, S., Šimić Šarić, M. (2015): Op. cit., str. 485.

⁶ Ibid.

⁷ CEPOR(2016), Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj-2015. uključujući rezultate GEM istraživanja za Hrvatsku za 2014.godinu, dostupno na <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2016/06/Cepor-izvjesce-2015-HR.pdf> (30.03.2017.)

ekonomskoj efikasnosti, slični udjeli govore o jednakoj važnosti malog gospodarstva i u EU i Hrvatskoj.

Slike 1. 2. i 3. . Stuktura zaposlenosti, ukupnog prihoda i izvoza prema veličini poduzeća

Izvor. Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj- 2015., CEPOR, 2016.

Unatoč tome, malo gospodarstvo nailazi na brojne prepreke koje otežavaju njegov razvoj, jednako u Hrvatskoj kao i u EU. Najvažnije od njih, u okviru EU su: administrativna ograničenja, ograničena potražnja, nedostupnost stručnog kadra i iskusnih menadžera, problemi s infrastrukturom, primjena novih tehnologija, primjena novih organizacijskih struktura, ograničen pristup financiranju i dr. U Hrvatskoj, uz navedene probleme, a zbog činjenice da se radi o tranzicijskoj zemlji koja još uvijek nema dovoljno razvijen sustav praćenja i podrške razvoja malog gospodarstva, ističu se još: neefikasno pravosuđe, korupcija, nerazvijenost financijskih tržišta, nedovoljna razina aktivnosti u pokretanju novih poslovnih

pothvata i mali udio rastućih poduzeća, nerazvijenost neformalnih oblika financiranja pokretanja poslovnih pothvata, neprofitabilnost sektora malih i srednjih poduzeća, nekoordiniranost Vladinih politika pri stvaranju povoljnog poduzetničkog okruženja, nedostatak edukacije usmjerene na razvoj poduzetničkih znanja i vještina, velika regionalna raznolikost u poduzetničkim aktivnostima.⁸

Iako je malo poduzetništvo prepoznato kao pokretač gospodarskog napretka u Hrvatskoj, dugogodišnja prisutnost istih poteškoća ukazuje na potrebu strukturnih reformi kojima bi se povećala produktivnost i efikasnost malog gospodarstva a time i ekonomski rast u cjelini.

2.3. Izvori financiranja malog gospodarstva

Financiranje malog gospodarstva, prema porijeklu sredstava financiranja, može biti unutarnje i vanjsko.

Unutarnji izvori financiranja su uštedevine vlasnika odnosno sredstva koje poduzeće ostvari svojim poslovanjem. U pravilu, vlastite izvore financiranja uglavnom koriste manje tvrtke iz tradicionalnog sektora kojima je to, uz manjim dijelom vanjske izvore u pravilu iz kreditnih izvora (banke, razvojni fondovi, spec.kreditni programi), osnovni izvor financiranja.⁹

Vanjski izvori financiranja dijele se na financiranje:

1. vlastitim kapitalom
2. dužničkim kapitalom.

1. Financiranje vlastitim kapitalom osigurava se:¹⁰

- javnom emisijom dionica - burze i OTC tržišta; javna emisija dionica nije prikladna za manje iznose i manja poduzeća, a u zemljama u tranziciji još nema veliku značaj ni kod velikih poduzeća
- pribavljanjem kapitala iz privatnih izvora - radi se o rizičnom kapitalu (ulaganja investitora u temeljni kapital poduzeća koja ne kotiraju na burzi ali imaju potencijal

⁸ Kersan-Škabić, I., Banković, M. (2008): MALO GOSPODARSTVO U HRVATSKOJ I ULAZAK U EUROPSKU UNIJU. *Ekonomika misao i praksa*, (1), 57-75. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/26360> (30.03.2017.)

⁹ Vidučić, Lj., Pepur, S., Šimić Šarić, M.(2015): Op. cit., str.492.

¹⁰ Ibid. str.492-494.

ostvariti visoke stope rasta tijekom određenog razdoblja). Izvori ovoga kapitala mogu biti:

- formalni
 - banke- ulaganja banaka u fondove vlastitog kapitala, u fondove za razvoj poduzetništva
 - posebne sheme investiranja- država, lokalne zajednice ili sami poduzetnici osnivaju npr. zajedničke štedne fondove ili kreditna udruženja poduzetnika te prikupljena sredstva koriste za ulaganja u vlastiti kapital članica i sl.
 - tvrtke za ulaganja u dioničku glavniciu i rizična ulaganja (ulaganja u dioničku glavniciu manjih, rizičnijih pothvata)
- neformalni
 - korporativni investitori
 - poslovni anđeli (bogatiji pojedinci koji su spremni ulagati u rizičnije tvrtke koje ne kotiraju na burzi)

2. Financiranje dužničkim kapitalom u većoj mjeri obuhvaća bankarske kredite (kratkoročne i dugoročne), kreditne unije te kredite i jamstva države i lokalnih organa uprave.

U Hrvatskoj, malo gospodarstvo, osim vlastitih izvora financiranja (koje najčešće koriste poduzetnici početnici), koristi bankarske kredite, trgovačke kredite te, kao alternativne oblike, leasing i faktoring.

Bankarski krediti su najvažniji izvori financiranja sektora malog gospodarstva. Međutim, i u razvijenim i u gospodarstvima s nedovoljno razvijenim financijskim tržištima, mala i srednja poduzeća redovito se susreću s brojnim problemima u pristupanju bankarskim kreditima. Pristup malih poduzetnika kreditima određen je njihovom kreditnom sposobnošću, djelatnošću i položajem na tržištu, veličinom, regijom u kojoj djeluju i razvojnom fazom poduzeća (položaj poduzetnika početnika posebno je nepovoljan)¹¹. Financijske institucije smatraju kreditiranje sektora SME vrlo rizičnim zbog nedostatka kapitala, netransparentne kreditne sposobnosti, nepostojanja kreditne povijesti, slabijih mogućnosti drugih oblika financiranja kao i viših transakcijskih troškova u odnosu na povrat. Stoga od njih traže više razine kolaterala te im naplaćuju više kamatne stope. Glavni razlozi zbog kojih njihovi

¹¹ Vidučić, Lj. (ur.) (2012): Mala i srednja poduzeća: Financijska politika i ekonomsko-financijski okvir podrške, Ekonomski fakultet u Splitu, str.6.

zahtjevi za kreditima bivaju odbijeni su nedostatak dovoljnog kolaterala (posebno kod malih poduzeća) te nezadovoljstvo banke poslovnim rezultatima i dostavljenim informacijama (značajnije kod srednje velikih poduzeća). S druge strane (kao i kod svih oblika vanjskog financiranja) poduzetnici mogu biti neskloni riziku kojeg sa sobom nosi zaduživanje, mogu ih odbijati administrativne procedure, a uzrok može biti i nedostatak iskustva i znanja o vođenju posla i financija od strane poduzetnika.¹²

Poduzetnici u RH, kada su u pitanju bankarski krediti, izražavaju nezadovoljstvo visokim zahtjevima kolaterala, visokim kamatnim stopama, visokim bankarskim naknadama, velikim brojem potrebne dokumentacije i dugotrajnim bankarskim procedurama obrade kreditnih zahtjeva kao i težom dostupnošću dugoročnih kredita.¹³

2.4. Malo gospodarstvo u Hrvatskoj - okvir poduzetničkih uvjeta

Hrvatska je donošenjem **Zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva** iz 2002. godine uredila osnove za primjenu poticajnih mjera gospodarske politike usmjerenih razvoju, restrukturiranju i tržišnom prilagođavanju malog gospodarstva. Tim zakonom određeni su i ciljevi razvoja malog gospodarstva:¹⁴

- povećanje zapošljavanja
- povećanje izvoza i prilagodba svjetskom tržištu
- povećanje učinkovitosti, kvalitete i konkurentnosti malog gospodarstva
- istraživanje, razvoj i primjena suvremenih tehnologija i inovacija
- povećanje broja subjekata u malom gospodarstvu
- poticanje djelatnosti koje ne onečišćuju okoliš

Od tada pa do danas doneseni su brojni zakonski i podzakonski akti koji čine regulatorni okvir za njegovo djelovanje. Također, postoje brojni programi za podršku malom gospodarstvu a ustanovljena je i potporna infrastruktura koja osigurava odgovarajuće programe i pruža financijsku podršku. Nju čine resorna ministarstva (u prvom redu Ministarstvo poduzetništva i obrta) te institucije kao što su HBOR (Hrvatska banka za obnovu i razvoj), HAMAG-BICRO (Hrvatska agencija za malo gospodarstvo i investicije), zatim

¹² Vidučić, Lj., Pepur, S., Šimić Šarić, M.(2015): Op.cit., str.487- 488.

¹³ Ibid., str.500.

¹⁴Kersan-Škabić, I., Banković, M. (2008). MALO GOSPODARSTVO U HRVATSKOJ I ULAZAK U EUROPSKU UNIJU. *Ekonomika misao i praksa, (1)*, 57-75. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/26360> (30.03.2017.)

Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, jedinice regionalne i lokalne samouprave, poduzetnički zone, poduzetnički inkubatori, razvojni centri, znanstveno- tehnološki parkovi i sl.¹⁵

Unatoč tome, prema GEM (*Global Entrepreneurship Monitor*) istraživanju u okviru CEPOR-a (*Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva*) za 2015.godinu, ocjene politike potpore Vlade poduzetničkoj aktivnosti kao i politike Vlade prema regulatornom okviru (koja treba biti usmjerena na uklanjanje administrativnih prepreka i pojednostavljene procedura vezanih za pokretanje, likvidaciju poduzeća i sl.) niže su od prosjeka zemalja koje sudjeluju u ovom istraživanju, što ukazuje na potrebu ulaganja većih napora na ovim područjima. I u svim drugim istraživanjima redovito se zaključuje da su složenost i netransparentnost zakonodavnog okvira značajna prepreka razvoju malog gospodarstva u Hrvatskoj.

Tablica 2. Ocjene Vladinih politika za 2013. i 2014. godinu

	2013.		2014.	
	GEM prosjek	Hrvatska	GEM prosjek	Hrvatska
Politike potpore poduzetničkoj aktivnosti	2,58	2,19	2,63	2,15
Politike prema regulatornom okviru	2,35	1,83	2,48	1,55

Izvor: Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2015., CEPOR, 2016.

Jedan od problema je i niska razina aktivnosti u pokretanju poslovnih pothvata. Razina te poduzetničke aktivnost mjeri se TEA indeksom. Prema GEM istraživanju, bilježi se pad aktivnosti (s 8,3% u 2013. na 8,0% u 2014. godini) u odnosu na prosjek u skupini zemalja čija se gospodarstva temelje na efikasnosti, što je vidljivo iz tablice 3.¹⁶

Tablica 3. Poduzetnička aktivnost u Hrvatskoj, mjerena TEA indeksom

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
TEA indeks (%), Hrvatska	5,5	7,3	8,3	8,3	8,0
TEA indeks (%), prosjek	11,7	14,0	12,4	14,4	14,0

Izvor: Izvješće o malom i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2015., CEPOR, 2016.

¹⁵ Vidučić, Lj. (ur.) (2012): Op. cit., str.2.

¹⁶ CEPOR (2016), Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj-2015. uključujući rezultate GEM istraživanja za Hrvatsku za 2014.godinu, dostupno na <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2016/06/Cepor-izvjesce-2015-HR.pdf> (02.04.2017.)

Uzrok tome svakako su nedovoljno razvijeni mehanizmi financiranja poduzetnika (posebno početnika), prethodno spomenute administrativne prepreke, kao i nedostatak odgovarajuće infrastrukture, a velikog je utjecaja imala i dugotrajna recesija. Jednim manjim dijelom, moguće je da nekog utjecaja ima i mentalitet naslijeđen iz bivšeg sustava u kojem se više cijeni sigurnost zaposlenja nego rizik povezan s pokretanjem vlastitog posla.

Pristup informacijama i savjetodavnim uslugama također je važan faktor u razvoju malog gospodarstva. Tu funkciju, kao što je već spomenuto, osim resornih ministarstava, HBOR-a, HAMAG-BIRCO-a, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske udruge poslodavaca i dr., obavljaju i poduzetničke potporne institucije kao što su poduzetničke zone, razvojne agencije, poduzetnički centri, poduzetnički inkubatori i akceleratori, poslovni parkovi, znanstveno-tehnološki parkovi te centri kompetencije. Osim što osiguravaju pristup informacijama i pružaju savjetodavne usluge i edukaciju poduzetnicima, ove institucije u okviru svoga djelovanja pružaju i podršku u obliku osiguravanja materijalnih uvjeta, pristupa novim tehnologijama, pristupa financijama i dr. Prema GEM istraživanju u okviru CEPOR-a bilježi se rast ocjene o percepciji kvalitete infrastrukturne podrške za razvoj sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj s 2,7 u 2013. godini na 2,9 u 2014. godini (što je gotovo na razini ocjene drugih zemalja iz istraživanja (3,0 u 2014. godini).

Iako u Hrvatskoj postoje programi za financiranje inovacija (npr. programi HAMAG-BIRCO-a kao što su TEST, RAZUM, TEHCRO, EUREKA i dr.), u 2014. godini izdaci za istraživanje i razvoj smanjeni su za 3,5% u odnosu na 2013. godinu. Prema GEM istraživanju, u 2014. godini 72,7% rastućih poduzeća (poduzeća koja su usmjerena na povećavanje konkurentnosti odnosno na razvoj inovativnog kapaciteta poduzeća)¹⁷ imaju proizvode koji nisu novi nikome, dok je samo 8,2% poduzeća koji proizvode nove proizvode, što je znak niske razine inovativnosti.

¹⁷ Ibid.

Slika 4. Rastuća poduzeća u Hrvatskoj prema kriteriju razvoja novih proizvoda 2014. godine

Izvor: Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj- 2015., CEPOR, 2016.

Nadalje, iako je Hrvatska 2010. godine usvojila *Strategija razvoja učenja za poduzetništvo 2010-2014* u kojem se, između ostalog, predlaže uvođenje programa učenja o poduzetništvu u obrazovni sustav RH, istraživanje pokazuje da obrazovanje za poduzetništvo još uvijek nije u dovoljnoj mjeri zastupljeno u okviru sustava.

Pristup financijskim sredstvima jedna je od najbitnijih pretpostavki za rast i razvoj malog gospodarstva. U Hrvatskoj, malim i srednjim poduzećima tradicionalne izvore financiranja predstavljaju banke i kreditne unije te Vladini programi poticaja i subvencioniranih kreditnih linija.¹⁸ Ponude fondova rizičnog kapitala i neformalnih oblika financiranja kao što su poslovni anđeli, vrlo je ograničena (tako je CRANE- hrvatsko udruženje poslovnih anđela, u 2014. realiziralo samo jednu investiciju, a u 2015. godini četiri poduzetnička pothvata).¹⁹

Prema GEM istraživanju u okviru CEPOR-a za 2015. godinu u Hrvatskoj postoji razvijeno tržište bankarskih kredita. Banke nude širok asortiman različitih vrsta kredita (po ročnosti, namjeni, valuti i dr.) namijenjenih malim i srednjim poduzećima (investicijske, hipotekarne, kredite za obrtna sredstva, kredite za početnike, za mlade, za žene poduzetnice, tzv. zelene kredite odnosno kredite za poboljšanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije, itd.). Uz to, tu su još i dodatne linije financiranja koje banke omogućuju svojim

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

klijentima u suradnji s ministarstvima, HBOR-om, HAMAG-BIRCO-om, jedinicama lokalne samouprave, gradovima, županijama te međunarodnim institucijama (kao što su EBRD- Europska banka za obnovu i razvoj, EFSE- Europski fond za Jugoistočnu Europu, EIB- Europska investicijska banka i dr.).

Prema istraživanju, prevladavajući bankarski plasmani malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj su:²⁰

Dugoročni krediti

Iznos: do 5 milijuna kuna (ovisno o kreditnoj sposobnosti i namjeni)
Trajanje: do 15 godina
Kamata: dogovorna
Osiguranje: 1:1 – 1:1,5; mjenice, zadužnice, depoziti

Kratkoročni krediti

Iznos: od 10.000,00 kn do 150.000,00 kn, ovisno o kreditnoj sposobnosti klijenta
Trajanje: do 12 mjeseci
Kamata: dogovorna
Osiguranje: depozit, zalag komisionih plasmana, zalag vrijednosnica, mjenice, zadužnice

Ukupna ocjena je da pristup financijskim sredstvima za mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj vrlo ograničen. Razlozi za to su nedostatak potrebnih garancijskih shema kao i nedostatak izvora financija za rizičnije faze razvoja poduzetničkog pothvata (fondovi rizičnog kapitala i poslovni anđeli). Poseban problem je nerazvijeno mikrofinanciranje i to zbog nedostataka garancija za kredite, neodgovarajuće ponude bankovnih proizvoda i usluga, zahtjevne kreditne dokumentacije, previsoke kamatne stope te neinformiranosti potencijalnih korisnika o financijskim proizvodima.²¹

Zaključno, iako su u Republici Hrvatskoj u okviru politike poticanja malog gospodarstva zabilježeni pozitivni rezultati, još uvijek postoje brojne prepreke s kojima se malo gospodarstvo suočava.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

Uloga države je i dalje razvijati sustav potpore malom gospodarstvu te odgovarajućim mjerama ekonomske politike kao i unaprjeđenjem normativnog okvira utjecati na razvoj takvog poslovnog okruženja u kojem će malo gospodarstvo moći povećati svoju ekonomsku efikasnost i biti nosilac nacionalnog gospodarskog prosperiteta.

3. OBILJEŽJA KREDITNOG FINANCIRANJA

3.1. Pojam i uloga kredita

Kredit je takav dužničko-vjerovnički odnos u kojem vjerovnik ustupa dužniku određenu vrijednost (robu ili novac) na određeno vrijeme i uz određenu naknadu.²² Naziv kredit označava povjerenje (lat. credo - vjerovati) kao bitan element koji mora postojati između davatelja i primatelja kredita. Naime, u početku, odobravanje kredita temeljilo se isključivo na međusobnom povjerenju i osobnoj procjeni pojedinca - davatelja kredita da će primatelj kredita kredit uredno vratiti. Danas se kredit manje zasniva na osobnom povjerenju, a više na sustavu raznih osiguranja i garancija koje je korisnik kredita dužan pribaviti.

Povijesno gledajući, u epohama koje su prethodile tržišnoj proizvodnji kredit je imao naturalni karakter (davao se i vraćao u robu). S razvojem robno-novčanih odnosa, razvija se i kredit kao ekonomska kategorija. U periodu robovlasništva i feudalizma zajmovi se koriste u potrošačke svrhe, a česta je i pojava zelenaških kredita. Tek razvojem kapitalizma, kredit gubi svoj isključivo potrošački karakter te se počinje koristiti prvenstveno za proširenje proizvodnje čime postaje značajan faktor u procesu reprodukcije. U suvremenim uvjetima, novčani kredit je dominantan kreditni oblik.

Aktivna uloga kredita u gospodarskom životu očituje se kroz sljedeće njegove funkcije:²³

- omogućuje prikupljanje novca financijski suficitarnih subjekata i njegov transfer ka financijski deficitarnim subjektima (mobilizatorska funkcija)
- u procesu proizvodnje osigurava **početak proizvodnje** (svaki financijski pothvat zahtijeva određena sredstva koja vlasnik najčešće ne može osigurati vlastitim sredstvima, već poseže za kreditom kao vanjskim oblikom financiranja), **kontinuitet proizvodnje** (omogućava prevladavanje raskoraka između plasmana i naplate) kao i

²² Marković, I. (2000): *Financiranje - Teorija i praksa financiranja trgovačkih društava*, RRiF, Zagreb, str.166.

²³ Nikolić, N., Pečarić, M. (2012): *Uvod u financije*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, str.67-69.

realizaciju proizvedenih dobara i usluga (kreditiranje klijenata koji trenutno ne raspolažu platežnom moći, čime se održava stabilnost cijena, smanjivanje zaliha i stabilizacija tržišta)

- ubrzava i pojednostavljuje novčani opticaj te tako pridonosi povećanju gospodarske aktivnosti a time i gospodarskom rastu
- na međunarodnom planu smanjuje regionalne razlike (zbog transfera novca iz razvijenih zemalja prema manje razvijenim zemljama), potiče međunarodnu suradnju i doprinosi konkurentnosti nacionalnog gospodarstva.

3.2. Klasifikacija i vrste kredita

3.2.1. Klasifikacija kredita

Postoje brojne klasifikacije kredita prema različitim kriterijima. Pa tako, kredite možemo razvrstati:²⁴

- prema predmetu kreditnog odnosa
 1. naturalni
 2. novčani

Ovaj je kriterij više povijesna kategorija, budući da kredit naturalnog tipa (krediti koji se odobravaju i vraćaju u robi) predstavlja prvobitni oblik svih kreditnih oblika te je danas gotovo iščezao. Iz njega se razvio robni kredit (kredit koji se odobrava u robi, a vraća u novcu), te na kraju danas prevladavajući, novčani kredit.

- prema davateljima kredita
 1. bankarski
 2. konzorcijski
 3. javni
 4. privatni
 5. međunarodni
- prema primateljima kredita
 1. industrijski
 2. agrarni

²⁴ Ibid., str.79.

3. trgovački
 4. poduzetnički
 5. komunalni
 6. javni
- prema svrsi kredita
 1. proizvođački
 2. potrošački
 - prema roku dospijeća kredita
 1. kratkoročni (do dvije godine)
 2. srednjoročni (od dvije do pet godina)
 3. dugoročni (preko pet godina)

U teoriji i praksi bankarskog poslovanja, ne postoji ujednačen stav u pogledu ročnosti. Osim navedenih rokova, često se krediti odobreni do godine dana smatraju kratkoročnim, od godine dana do deset godina srednjoročnim, a krediti odobreni s rokom duljim od deset godina dugoročnim.

- prema sigurnosti ili pokriću kredita
 1. otvoreni (kredit bez realnog pokrića)
 2. zatvoreni (kredit s realnim pokrićem)
- prema obliku
 1. isplatni
 2. garantni

Razlika je u tome što kod isplatnog kredita banka odobrava određena novčana sredstva primatelju kredita (npr. eskontni kredit), a kod garantnog kredita daje garanciju davatelju da će primatelj o roku dospijeća uredno ispuniti svoju obvezu ili da će banka, u slučaju neispunjenja obveze, to učiniti umjesto njega (npr. akceptni kredit).

3.2.2. Vrste bankarskih kredita

Kreditiranje, kao aktivni bankarski posao, još uvijek predstavlja jedan od najznačajnijih bankarskih poslova, unatoč činjenici da je u novije vrijeme došlo do velikog proširenja bankarskih poslova i usluga koje banke obavljaju.

Bankarske kredite uobičajeno je klasificirati prema ročnosti izvora raspoloživog kreditnog potencijala na:

- kratkoročne bankarske kredite
- dugoročne bankarske kredite

Kratkoročne kredite banka odobrava iz prikupljenih depozita po viđenju, kratkoročnih kredita od središnje banke i kratkoročnih kredita drugih banaka, dok dugoročne kredite odobrava iz prikupljene oročene štednje.²⁵

Podjela na kratkoročne i dugoročne kredite ima svoje opravdanje i u činjenici da banka odobravanjem kratkoročnih kredita stvara novac tj. povećava postojeću novčanu masu u opticaju i time utječe na robno-novčane odnose na tržištu. Odobravanjem dugoročnih kredita, prikupljena sredstva se samo preraspodjeljuju što ne utječe na količinu novca u opticaju.

3.2.2.1. Kratkoročni bankarski krediti

Odobravajući kratkoročne kredite, banke se vode načelima bankarskog poslovanja te načelima likvidnosti i sigurnosti u poslovanju u svrhu osiguranja povrata odobrenog kreditnog iznosa. Pri tom analizira i utvrđuje kreditnu sposobnost klijenta. Potrebne informacije dobivaju neposrednim kontaktom s klijentom kao i korištenjem drugih izvora (financijski stručnjaci i dr.). Na temelju toga, banka odobrava jedan od sljedećih kratkoročnih kredita.²⁶

- kontokorentni kredit
- eskontni kredit
- lombardni kredit
- akceptni kredit
- avalni kredit
- rambursni kredit

Kontokorentni kredit ili **kredit po tekućem računu** najčešći je oblik kratkoročnog kredita, a radi se o kreditu koji banka odobrava svojim klijentima na njihovim tekućim računima. Ugovorom između banke i klijenta, klijent se obvezuje da će svoje financijsko poslovanje

²⁵ Božina, L. (2003): Novčana ekonomija - Novac i bankarstvo, Fakultet ekonomije i turizma u Puli, Pula, str.268.

²⁶ Ibid., str.269.

obavljati preko bankovnog računa što znači da banka na taj način ima mogućnost stalnog uvida u njegovo financijsko stanje kao i način korištenja odobrenog kredita. Priljev sredstava na račun predstavlja pokriće otplate kredita. Ukoliko je priljev sredstava manji od odljeva sredstava, banka na to zaračunava aktivnu kamatu. U obrnutom slučaju, banka u korist primatelja kredita obračunava pasivnu kamatnu stopu.

Eskontni kredit je jedan od najstarijih i dugo vremena najznačajnijih bankarskih kredita. Osnovna mu je značajka da ga banka odobrava po osnovi nekog budućeg potraživanja, najčešće mjenice. Budući da banka otkupljuje mjenično potraživanje prije roka njegovog dospijea, naplaćuje eskontnu kamatu, odgovarajuću proviziju i troškove, a klijentu isplaćuje diskontiranu vrijednost mjenice. Nadalje, banka ima mogućnost reeskonta odobrenog eskontnog kredita tj. mogućnost prodati ga dalje središnjoj banci ili drugoj poslovnoj banci i tako dobiti novčana sredstva. To je istodobno i razlog popularnosti ove vrste kredita, iako ga u novije vrijeme sve više zamjenjuju drugi, suvremeniji oblici kreditiranja.

Lombardni kredit je kredit koji banka odobrava na temelju zaloge pokretne imovine kojom se garantira povrat kredita. To mogu biti razne dragocjenosti (zlatu i drugi plemeniti metali, nakit i sl.) kao i razni vrijednosni papiri (visoko kotirane dionice, državne obveznice i sl.). Lombardni kredit se odobrava u određenom postotku od tržišne vrijednosti zaloge (najčešće 60-80 %). Banka, osim toga, ima mogućnost tražiti dodatno pokriće za odobreni kredit u slučaju da se tržišna vrijednost zaloge smanji. U tom, slučaju, primatelj kredita dužan je osigurati novu imovinu kao nadopunu prethodno založenoj imovini. Prednost lombardnog kredita za tražitelja kredita je ta što on zadržava vlasništvo nad založenom stvari. Sa stajališta banke, lombardni kredit ima i tu prednost što banka može založenu imovinu založiti dalje kod središnje banke, u slučaju da su joj potrebna novčana sredstva i tako lombardni kredit pretvoriti u relombardni.

Akceptni kredit je bankarska garancija koja se daje u mjeničnoj formi. Banka akceptira mjenicu koju na nju trasira njezin klijent. Time ona jamči da će njezin klijent svoju obvezu o roku dospijea uredno ispuniti. Klijent je dužan, prije roka dospijea, dostaviti banci novčano pokriće iz kojeg će isplatiti vjerovnika po roku dospijea. Iz ovoga je razvidno da banka ovdje ne angažira svoja sredstva, već, stavljanjem potpisa na mjenicu, svojim imenom i ugledom jamči vraćanje kredita. To povećava bonitet mjenice i omogućuje trasantu dobivanje eskontnog kredita ili njeno daljnje korištenje u platnom prometu putem indosiranja.

Odobravanjem akceptnih kredita najčešće se, stoga, bave vrlo ugledne financijske institucije, a on se najčešće koristi u međunarodnim plaćanjima.

Avalni kredit sličan je akceptnom kreditu. Banka također daje jamstvo klijentu na njegovu mjeničnu obvezu te se obvezuje da će isplatiti iznos ukoliko to njezin klijent ne učini. Kod avalnog kredita jamstvo se daje u običnoj pismenoj formi za razliku od akceptnog kredita kod kojeg se daje u mjeničnoj formi. Također, što je još važnije, kod ove vrste kredita banka angažira vlastita sredstva, što znači i veći rizik za banku.

Rambursni kredit je kredit koji se uglavnom koristi u međunarodnim plaćanjima. To je svojevrsni akceptni kredit koji banka akceptira mjenicu uvozniku temeljem pokrića u robnim dokumentima koje mu dostavlja izvoznik koji je prodao robu uvozniku. Na taj način izvoznik dolazi do mjenice koju dalje može koristiti kao sredstvo plaćanja ili je eskontirati kod svoje banke. Kada uvoznik dostavi rambursnoj banci sredstva za pokriće mjenice, ona mu predaje robne dokumente i on preuzima kupljenu robu.

3.2.2.2. Dugoročni bankarski krediti

Dugoročni krediti, kao što je već spomenuto, odobravaju se iz financijskog potencijala oročene štednje, a koriste se za ulaganje u realne i financijske investicije što ima indirektan utjecaj na likvidnost poslovnog procesa kao i likvidnost cjelokupnog gospodarstva.²⁷

U odnosu na druge kredite, dugoročni krediti imaju neke posebne karakteristike. U prvom redu, to je dugi rok vraćanja kredita, iz čega proizlazi veći rizik koji sa sobom nosi. Naime, na tržištu može doći do različitih promjena (bilo u vrijednosti pokrića, bilo u zastarjelosti objekta za koji se kredit odobrava). Zbog toga su banke ulažu dodatni oprez kada se radi o ovoj vrsti kredita. Zbog toga je i tehnika odobravanja kredita znatno složenija te od banke traži razna specijalistička znanja u pogledu odobravanja, praćenja i amortizacije odobrenog kredita. Nadalje, dugoročni krediti imaju veću kamatnu stopu kojom se osigurava rentabilnost ulaganja, a banka zahtjeva i realno pokriće za odobreni kredit u vidu hipoteke na objekte, zemljišta i drugu imovinu tražitelja kredita.²⁸

Dva su osnovna dugoročna kredita:

²⁷Božina, L. (2003): Op. cit., str.271.

²⁸Ibid.

- hipotekarni kredit
- investicijski kredit

Hipotekarni kredit banka odobrava tražitelju na temelju zaloge nepokretne imovine. Kredit se odobrava u određenom postotku prometne ili procijenjene vrijednosti nekretnine (najčešće između 50-70% vrijednosti založene nekretnine). Poseban oblik hipotekarnog kredita je **građevinski kredit**. Kod ovog kredita zalog je građevina u izgradnji, a kredit se po završetku gradnje pretvara u hipotekarni.

Investicijski kredit predstavlja kredit odobren za dugoročna ulaganja u osnovna ili trajna obrtna sredstva budući da vlastita sredstva najčešće nisu dostatna za tako velika ulaganja. Investicijski kredit predstavlja osnovni oblik financiranja razvoja gospodarstva. Budući da predstavlja veliki rizik, prije odobravanja kredita banka ispituje efikasnost i rentabilnost poslovanja tražitelja kredita te provodi detaljnu i kvalitetnu analizu budućeg financijskog i ekonomskog toka kako bi se utvrdila dinamika vraćanja kredita te minimalizirao rizik njegovog vraćanja.

3.3. Dugoročno kreditno financiranje malog gospodarstva

Temeljni oblik kreditnog dugoročnog financiranja malog gospodarstva je kredit na obročnu otplatu. U novije vrijeme, kao alternativni oblik koristi se i leasing, posebno kada je u pitanju opremanje poduzeća.

Kredit na obročnu otplatu je dugoročno privatno plasirani dug²⁹. Njime kreditor (banka ili neka druga financijska institucija) ustupa tražitelju kredita pravo raspolaganja njegovim novčanim sredstvima, a on se obvezuje na vraćanje tih sredstava (kamate i glavnice) u redovitim, jednakim obrocima kroz ugovoreno razdoblje (najčešće između 1 i 15 godina, iako može biti i do 30 godina). Za gospodarske subjekte posebno su značajni dugoročni krediti kojima se financiraju ulaganja u osnovna i trajna obrtna sredstva, čime dugoročni krediti dobivaju važnu ulogu u razvoju gospodarstva u cjelini. U svijetu ih odobravaju banke, osiguravajuće kompanije, mirovinski fondovi i vladine agencije. U Hrvatskoj se dobivaju od banke ili, kada su u pitanju mali poduzetnici, HBOR-a.³⁰

²⁹ Vidučić, Lj., Pepur, S., Šimić Šarić, M. (2015): Op. cit., str.174.

³⁰ Ibid.

Malim i srednjim poduzećima ovaj način financiranja predstavlja temeljni oblik dugoročnog kreditnog financiranja jer im je, zbog njihove veličine, emisija obveznica (kao mogući oblik dugoročnog kreditnog financiranja) nedostupna. U Hrvatskoj, koja nema razvijeno financijsko tržište i koja je pretežno orijentirana na banke, krediti su uobičajen način financiranja i velikih poduzeća.

Kao i svi oblici kreditnog financiranja i kredit na obročnu otplatu ima tu **prednost** što njegovom upotrebom ne dolazi do promjene u kontroli poduzeća, što je posebno važno vlasnicima malih i srednjih poduzeća koji su tome često neskloni. Isto tako, troškovi financiranja, u odnosu na druge oblike financiranja, su niži jer se kamata obračunava kao porezno odbitna stavka. Ostale prednosti su niži flotacijski troškovi i brži plasman u odnosu na emisiju obveznica, lakša komunikacija (zbog bilateralnosti) između vjerovnika i dužnika u slučaju pojave nepovoljnih okolnosti u poslovanju kao i mogućnost usklađivanja vijeka imovine koja se financira kreditom s rokom dospjeća kredita³¹.

Nedostaci financiranja kreditom na obročnu otplatu (i ostalih oblika dugoročnog kreditnog financiranja) su što prekomjerno korištenje duga dovodi poduzeće u ovisnost o vjerovnicima a isto tako, preko rasta rizičnosti korisnika utječe na njegovu smanjenu kreditnu sposobnost. Nadalje, kredit na obročnu otplatu uključuje veću rizičnost duga i mogućnost bankrota ukoliko poduzeće nije u mogućnosti (zbog niske zarade, problema s likvidnošću i sl.) otplaćivati kredit u utvrđenim rokovima i ugovorenim iznosima. Uz to, mogućnost unošenja restriktivnih odredbi u ugovor (kojima banka, u svrhu dodatnog osiguranja, kontrolira imovinu tvrtke, gotovinske izdatke ili zahtjeva promjene menadžmenta) dodatno otežava položaj poduzeća.³²

O problemima s kojima se susreću mala i srednja poduzeća u vezi s pristupom bankarskim kreditima već je bilo govora u prvom dijelu rada.

Leasing je oblik financiranja nabavke pokretnih i nepokretnih dobara (strojevi, industrijska oprema, automobili, zemljište, građevinski objekti itd.) koja se na temelju ugovora daju na uporabu korisniku leasinga, uz određenu naknadu i na određeno vrijeme³³. Leasing je višestranopravni odnos između proizvođača opreme/dobavljača, korisnika/primatelja leasinga te financijske ustanove/leasing društva. Nakon isteka roka leasinga primatelj leasinga može

³¹ Ibid., str 178.

³² Ibid., str.174-178.

³³ Hrvatska enciklopedija, dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/> (7.04.2017.)

otkupiti opremu, vratiti opremu dobavljaču ili produžiti ugovor o leasingu. Ovisno o odredbama ugovora leasing može poprimiti karakteristike najma - operativni leasing ili karakteristike kupoprodaje - financijski leasing. Iako se leasing može razvrstati prema različitim kriterijima, najčešće se razvrstava prema stupnju i karakteru ugovorne obveze na, već spomenute kategorije, financijski i operativni leasing.

Kod **financijskog leasinga**, koji se ubraja u kategoriju dugoročnog najma, prema **Zakonu o leasingu**³⁴... primatelj leasinga u razdoblju korištenja objekta leasinga plaća davatelju leasinga naknadu koja uzima u obzir cjelokupnu vrijednost objekta leasinga, snosi troškove amortizacije objekta i opcijom kupnje može steći pravo vlasništva nad objektom leasinga po određenoj cijeni koja je u trenutku izvršenja te opcije manja od stvarne vrijednosti objekta leasinga u tom trenutku, a rizici i koristi povezani s vlasništvom na objektu leasinga većim dijelom prenose se na primatelja leasinga.“

Operativni leasing je vrsta kratkoročnog ugovora o leasingu s trajanjem kraćim od vijeka trajanja predmeta leasinga kojega stranke mogu raskinuti u svakom trenutku prema ugovorenim odredbama. Prema istom Zakonu podrazumijeva“... takav pravni posao u kojem primatelj leasinga u razdoblju korištenja objekta leasinga plaća davatelju leasinga određenu naknadu koja ne mora uzimati u obzir cjelokupnu vrijednost objekta , davatelj leasinga snosi troškove amortizacije tog objekta i primatelj leasinga nema ugovorenu opciju kupnje, a rizici i koristi povezani s vlasništvom na objektu leasinga većim dijelom ostaju na davatelju leasinga, odnosno ne prenose se na primatelja leasinga.“

Dakle, **razlike** između financijskog i operativnog leasinga očituju se u **visini naknade** koju plaća primatelj leasinga koja kod financijskog leasinga u obzir uzima cjelokupnu vrijednost objekta leasinga, **snošenju troškova amortizacije** (kod financijskog leasinga u pravilu ih snosi primatelj leasinga, a kod operativnog davatelj leasinga) te u **moćnosti kupnje** tj. stjecanju vlasništva nad objektu leasinga koja ne postoji kod operativnog leasinga.

Financiranje uz pomoć **financijskog leasinga** vrlo je slično financiranju putem **kredita** odnosno kupnji na kredit. Razlika je u tome što kod financijskog leasinga pravo vlasništva nad predmetom leasinga prenosi na primatelja tek nakon otplate posljednje rate najamnine, dok kod kupnje na kredit kupac stječe pravo vlasništva nad predmetom kupnje po sklapanju ugovora o kreditu.

³⁴Narodne novine br. 141/13, dostupno na zakon.hr. <https://www.zakon.hr/z/256/Zakon-o-leasingu>

Prednosti leasinga su brže i jednostavnije sklapanje ugovora nego što je to slučaj kod dobivanja bankarskog kredita (nema kolaterala i sl.) zbog čega je dostupniji većem broju poduzetnika, predmet leasinga nabavlja se bez angažiranja kapitala koji vlasniku ostaje na raspolaganju za druge investicije što poboljšava likvidnost i kreditnu sposobnost poduzeća, leasing naknada se otplaćuje iz prihoda ostvarenih upotrebom predmeta leasinga (opcija „plati koliko zarađuješ“). Nadalje, moguće je uskladiti vijek trajanja predmeta leasinga s rokom trajanja leasinga. Također, troškovi operativnog leasinga priznaju se u troškove poslovanja što je porezno odbitna stavka. Operativni leasing pruža poduzeću mogućnost obnavljanja opreme na troškovno učinkovit način, budući da istekom roka leasinga opremu može zamijeniti novijom i modernijom, čime poduzeće postaje konkurentnije. K tome, opcija „prodaja i povratni zakup“ omogućuje poduzetniku prodaju predmeta leasinga leasing društvu a zatim uzimanje u zakup od leasing društva, čime se ostvaruje dodatna likvidnost.

Glavni **nedostatak** leasinga je to što predstavlja skuplji način financiranja od financiranja bankarskim kreditom (leasing naknada obuhvaća vrijednost dobra, dobit davatelja leasinga i osiguranje od rizika). Također, obveza plaćanja najamnine je fiksna, a neplaćanje za sobom povlači prekid ugovora i oduzimanje predmeta najma.

3.4. Kreditno nasuprot vlasničkom financiranju

Emisija obveznica, kredit na obročnu otplatu i leasing osnovni su oblici dugoročnog kreditnog financiranja korporacija. Koji će oblik kreditnog financiranja prevladavati u gospodarstvu neke zemlje ovisi o tome radi li se o sustavu koji je orijentiran bankama ili o sustavu koji je orijentiran burzama. Osim toga, važnu ulogu imaju i veličina poduzeća, djelatnost kao i preferencije menadžera po pitanju korištenja pojedinih oblika financiranja³⁵.

Nasuprot kreditnom, vlasničko je financiranje odnosno emisija dionica kao osnovni dugoročni instrument financiranja korporacija.

Dionice su dugoročni instrumenti financiranja kojim poduzeće formira svoj trajni kapital.³⁶ To su vrijednosnice bez roka dospijea, a njihovi vlasnici ostvaruju udio u vlasništvu poduzeća (pravo glasa), sudjeluju u ostvarivanju prihoda u obliku dividendi razmjerno njihovom ulogu,

³⁵Vidučić, Lj., Pepur, S., Šimić Šarić, M. (2015): op. cit. 165.

³⁶Orsag, S. (1992): Financiranje emisijom vrijednosnih papira, Institut za javne financije, Zagreb, str.175.

kao i prihoda u obliku kapitalnog dobitka kojeg mogu realizirati uslijed povoljnih promjena cijena dionica na tržištu. Razne su vrste dionica, a najčešće su obične dionice i povlaštene dionice (predstavljaju vrstu hibridnih vrijednosnih papira koje svojim vlasnicima osiguravaju naplatu preferencijalnih dividendi, ali im ne daju pravo glasa u upravljanju korporacijom).

Iako između kreditnog i vlasničkog financiranja postoje neke temeljne razlike, zbog pojave tzv. hibridnih vrijednosnih papira, obveznice (kao jedan od oblika kreditnog financiranja) i dionice sve su sličnije po svojim karakteristikama. Naime, u hibridnim vrijednosnim papirima kumulirane su karakteristike kreditnih i korporacijskih vrijednosnih papira (npr. već spomenute povlaštene dionice, obveznice s fluktuirajućim kamatama, junk bonds i sl.). Njima se nastoje zadovoljiti potrebe i proširiti mogućnost izbora investitora s jedne strane te osigurati priljev novih, potrebnih sredstava gospodarskim subjektima s druge strane.

Osnovne razlike između kreditnog i vlasničkog financiranja prikazane su tablicom 4.

Tablica 4. Osnovne razlike između kreditnog i vlasničkog financiranja

Karakteristika	Kreditni izvori	Dionička glavnica
<i>Kontrola</i>	Odredbe ugovora o obveznicama/kreditnog ugovora	Pravo glasa
<i>Trošak izvora</i>	Kamate	Dividenda
<i>Porezni tretman troška</i>	Kamate su trošak poslovanja i porezno oduzeta stavka	Dividende nisu trošak poslovanja – isplaćuju se iz dobitka nakon obračuna poreza
<i>Posljedice neplaćanja troška</i>	Bankrot	Nema zakonskih posljedica

Izvor: Vidučić, Lj., Pepur, S., Šimić Šarić, M. (2015.): Financijski menadžment, RRI F, Zagreb

Ukoliko se radi o običnim dionicama, vlasnici dionica imaju dobivaju pravo upravljanja korporacijom razmjerno svom udjelu te na taj način ostvaruju zaštitu svojih potraživanja. Ovo svoje pravo, u praksi, često ne aktiviraju (u slučaju disperziranog vlasništva, s mnoštvom malih dioničara), a ukoliko se želi izbjeći podjela upravljanja kompanijom emitiraju se povlaštene dionice kod kojih ne postoji ova opcija. Zaštita vlasnika kreditnih oblika financiranja ostvaruje se odredbama ugovora o obveznicama ili odredbama kreditnog ugovora. U ugovor se mogu unijeti i razne, za kompaniju, restriktivne odredbe kojima će se

vršiti kontrola tvrtke, kontrola gotovinskih izdataka i sl. Uz to, kod bankarskih kredita banke imaju dodatnu mogućnost osiguranja svojih potraživanja raznim pokrićima kao što su zalog nekretnina, polog i sl.

Dividenda nije zakonska obveza, što znači da neisplaćivanje dividende ne proizvodi nikakve pravne posljedice. Kompanija odlučuje hoće li isplatiti dividendu ili će sredstva kojima raspolaže uložiti u proširenje poslovanja. U slučaju lošeg poslovanja, dividendu neće isplatiti pa nema opasnosti od bankrota. S druge strane, kamata je zakonska obveza koja se mora isplaćivati utvrđenom dinamikom i u ugovorenim iznosima. U slučaju lošeg poslovanja ili problema s likvidnošću postoji opasnost od bankrota kompanije.

Pogodnost kamate je ta što se broji kao porezno odbitna stavka pa je trošak financiranja kreditnim oblicima niži u odnosu na druge oblike financiranja. Dividenda se, međutim, ne ubraja u troškove poslovanja a često se i dvostruko oporezuje (kao dio porezne baze kompanije i kao dio oporezivog dohotka dioničara).³⁷

4. DUGOROČNO KREDITIRANJE MALOG GOSPODARSTVA - PRIMJER ZAGREBAČKE BANKE

4.1. Osnivanje i djelatnost banke

Zagrebačka banka (ZABA)³⁸ započela je s poslovanjem davne 1914. godine pod imenom Gradska štedionica. Godine 1946. preimenovana je u Gradsku štedionicu Zagreb. Pod tim imenom posluje do 60-tih godina. Tada postaje dio Komunalne banke Zagreb koja je uskoro preimenovana u Kreditnu banku i postala dijelom sustava Udruženja poslovnih banaka u Zagrebu.

Početkom 70-ih osnovana je Udružena banka Zagreb, među kojima je i Kreditna banka. Krajem 70-tih Kreditna banka Zagreb i Jugobanka udružuju se u Zagrebačku banku. Zagrebačka banka 1989. godine postaje prva banka u bivšoj državi koja je organizirana kao suvremeno dioničko društvo.

1991. godine postaje prva hrvatska banka koja primjenjuje Međunarodne računovodstvene standarde. Njene dionice 1995. godine uvrštene su na Zagrebačku burzu, a godinu kasnije i na međunarodno tržište Londonske burze. 1997. godine njezine su dionice proglašene

³⁷ Vidučić, Lj., Pepur, S., Šimić Šarić, M. (2015):Op. cit. , str. 167.

³⁸ Zagrebačka banka d.d. (Hr.); dostupno na <https://www.zaba.hr/home/> (17.04.2017.)

najlikvidnijima na tržištu, dobiva i nagradu za najbolje odnose s javnošću te uvodi ESOP program, dajući mogućnost zaposlenicima da pod povoljnim uvjetima postanu dioničari banke.

Zagrebačka banka je prva banka u svijetu koja je izdala GDR-ove denominirane u eurima, te je prva hrvatska banka koja je, iste te godine, osnovala specijaliziranu stambenu štedionicu. Dobitnik je više zlatnih i na kraju kristalne kune (nagrade HGK) 2000., 2001. i 2002. godine. Banka dobiva nagrade i kao donator godine, kao najbolji partner poduzetnicima te za doprinos u zaštiti okoliša.

Od ožujka 2002. godine postaje dijelom Grupe UniCredit, jedne od najjačih financijskih grupacija u Europi, koja djeluje na ukupno 17 ključnih tržišta s više od 8.900 poslovnica i s više od 25 milijuna klijenata.

Zagrebačka banka je banka lider na domaćem tržištu i jedna od najuspješnijih članica grupacije UniCredit.

4.2. Dugoročni investicijski krediti³⁹

Zagrebačka banka pruža široku asortiman različitih dugoročnih kredita kojima financira male poduzetnike. Uvjeti dugoročnih kredita ovise o vrsti ulaganja te kreditnoj sposobnosti dužnika i održivosti projekta. Primjerice, to su krediti za:

- investicije
- razvoj turističke djelatnosti
- razvoj investicijskih radova i popravaka stambenih zgrada
- specijalistička slobodna zanimanja (Početnik, Senior, hipotekarni)

4.2.1. Krediti za investicije

Namjena kredita

- a) kupnja poljoprivrednog i građevinskog zemljišta i uređenje infrastrukture u svrhu proširenja djelatnosti ili izgradnje objekta za obavljanje djelatnosti, kupnja i izgradnja poslovnog prostora, izgradnja farmi, podizanje dugogodišnjeg nasada
- b) kupnja, izgradnja, rekonstrukcija, uređenje ili proširenje objekta
- c) nabava opreme ili pojedinih dijelova opreme

³⁹ Zagrebačka banka d.d.(Hr.); dostupno na <https://www.zaba.hr/home/> (17.04.2017.)

- d) nabava osobnih vozila za poslovne potrebe
- e) kupnja osnovnog stada i ostala ulaganja u poljoprivredu
- f) gradnja, rekonstrukcija, uređenje ili opremanje broda za poslovne potrebe
- g) kupnja broda za poslovne potrebe
- h) refinanciranje namjenskih dugoročnih kredita za ulaganje u gore navedene namjene
- i) refundacija ulaganja u dugotrajnu imovinu za gore navedene namjene izvršenih u prethodnih 12 mjeseci

Iznos kredita ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita

Kamatna stopa promjenjiva

Rok otplate

- o do 10 godina za namjene a), b) f) i g)
- o do 7 godina za namjenu c)
- o do 5 godina za namjene d) i e)
- o za kredite namjene g) i h) sukladno rokovima za istovjetne namjene

Instrumenti osiguranja različite kombinacije instrumenata u dogovoru s korisnikom, uz minimalno pokriće u omjeru 1:1,2

4.2.2. Krediti za razvoj turističke djelatnosti

Namjena kredita

- a) kupnja, izgradnja, uređenje, adaptacija, rekonstrukcija, opremanje i sl. turističkih kapaciteta
- b) kupnju plovila, opreme i sl. u svrhu iznajmljivanja
- c) refinanciranje postojećih kredita korištenih za ulaganje u gore navedene namjene
- d) refundaciju ulaganja u dugotrajnu imovinu za gore navedene namjene, izvršenih u prethodnih 12 mjeseci

Iznos kredita najmanje 2.500 EUR-a (u kunsjoj protuvrijednosti), najveći iznos kredita ovisi o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita

Kamatna stopa promjenjiva

Rok otplate do 15 godina (ovisno o namjeni)

Instrumenti osiguranja minimalno pokriće 1:1,2; zadužnica/bjanko zadužnica korisnika kredita

4.2.3. Krediti za specijalistička slobodna zanimanjima (Početnik, Senior, hipotekarni)

Nekim poduzetnicima u odabranim profesijama banka odobrava kredit bilo za pokretanje djelatnosti (**Program početnik**) bilo za investiranje u već uhodanu djelatnost (**Program senior**).

Korisnici kredita obrtnici, slobodna zanimanja i trgovačka društva u zanimanjima: zdravstvu (liječnici, stomatolozi, biokemičari, farmaceuti i veterinari), odvjetnici, javni bilježnici, ovlaštene revizori, knjigovodstveni servisi, ovlaštene porezni savjetnici te članovi Hrvatske komore arhitekata i inženjera u graditeljstvu koji najmanje 75% prihoda iz redovnog poslovanja ostvaruju iz osnovne djelatnosti

Namjena kredita

- a) kupnja zemljišta i uređenje infrastrukture u svrhu proširenja djelatnosti ili izgradnje objekata za obavljanje djelatnosti
- b) kupnja , izgradnja, rekonstrukcija, uređenje ili proširenje stambeno-poslovnih objekata
- c) nabava opreme ili pojedinih dijelova opreme
- d) nabava prijevoznih sredstava, osobnih automobila za poslovne potrebe te informatičke i telekomunikacijske opreme
- e) refinanciranje namjenskih dugoročnih kredita za ulaganje u navedene namjene (samo Program senior)
- f) refundacija ulaganja u dugotrajnu imovinu za navedene namjene izvršenih u prethodnih 12 mjeseci

Iznos kredita

- o za **Program početnik** - najmanje 5.000 EUR-a do 250.000 EUR-a u kunskoj protuvrijednosti te uz **učešće korisnika** kredita od najmanje 25% od iznosa investicije

- za **Program senior**- najmanje 5.000 EUR-a u kunsjoj protuvrijednosti, najveći iznos kredita ovisi o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita te uz **učešće korisnika** od najmanje 10% od iznosa investicije

Kamatna stopa promjenjiva

Rok otplate do 25 godina, ovisno o namjeni.

Instrumenti osiguranja

- za **Program početnik** - zalog na nekretnini u omjeru najmanje 1:1,5; polica osiguranja nekretnine od požara, zadužnica/bjanko zadužnica korisnika kredita
- za **Program senior** – minimalno pokriće u omjeru 1:1,3; zalog na nekretnini u omjeru najmanje 1:1, polica osiguranja nekretnine od požara, zadužnica/bjanko zadužnica korisnika kredita

Istim kategorijama banka nudi i nenamjenski **hipotekarni kredit** u iznosu od 5.000 EUR-a do 70.000 EUR-a u kunsjoj protuvrijednosti s promjenjivom kamatnom stopom i rokom otplate do 7 godina. Instrumenti osiguranja su zalog na nekretnini u omjeru 1.2, polica osiguranja nekretnine od požara, zadužnica /bjanko zadužnica korisnika kredita.

Mali poduzetnicima nudi se i mogućnost korištenja **dugoročnog kredita za financiranje trajnih obrtnih sredstava** (uz rok otplate do 5 godina).

4.3. Posebni programi kreditiranja

Posebni programi financiranja namijenjeni su poticanju razvoja gospodarstva uz povoljne uvjete financiranja. Njih Zagrebačka banka ostvaruje suradnjom s HBOR-om, međunarodnim financijskim institucijama, ministarstvima i jedinicama lokalne i regionalne samouprave.

4.3.1. Suradnja s HBOR-om

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) je razvojna i izvozna banka osnovana sa svrhom kreditiranja obnove i razvitka hrvatskog gospodarstva. Osnovana je 1992. godine a njene osnovne djelatnosti su financiranje obnove i razvitka hrvatskog gospodarstva, financiranje infrastrukture, poticanje izvoza, pružanje potpore razvitku malog i srednjeg

poduzetništva, poticanje zaštite okoliša te osiguranje izvoza hrvatskih roba i usluga od netržišnih rizika⁴⁰. U okviru potpore razvitku malog i srednjeg poduzetništva ,između ostalog, HBOR u suradnji s poslovnim bankama, financira osnivanje i razvoj malih i srednjih poduzeća kroz raznovrsne kreditne programe. Uvjeti kreditiranja ovise o vrsti, namjeni i području kreditiranja. Cilj im je razvoj konkurentnosti malog gospodarstva, ravnomjeran regionalni razvoj, otvaranje novih radnih mjesta. Posebno je važna uloga HBOR-a u kreditiranju onih malih i srednjih poduzetnika koji imaju posebno otežan pristup financijskim sredstvima kao što su poduzetnici početnici, mladi poduzetnici i žene poduzetnice te njima nudi posebne programe s povoljnim i prilagođenim uvjetima.

Zagrebačka banka, kroz suradnju s HBOR-om, kada su u pitanju dugoročni krediti malim i srednjim poduzetnicima , kao najvažnije nudi:

- program kreditiranja razvitka malog i srednjeg poduzetništva
- program kreditiranja poduzetnika početnika
- program financiranja pronalazaka
- program financiranja ženskog poduzetništva
- program kreditiranja poduzetništva mladih

4.3.2. Suradnja s ministarstvima i jedinicama lokalne i područne samouprave

U suradnji s Ministarstvom poduzetništva i obrta te jedinicama lokalne uprave i samouprave , Zagrebačka banka nudi posebne programe namijenjene poticanju razvoja malog gospodarstva. Tako npr. u okviru programa „ Kreditom do uspjeha 2014.“ MJERA1. „Kreditom do konkurentnosti“ u suradnji s Ministarstvom poduzetništva i obrta , nude se dugoročni krediti namijenjeni kupnji, izgradnji i uređenju gospodarskih zgrada; kupnji nove opreme ili krediti za obrtna sredstva. Neki od njih mogući su uz jamstva HAMAG-BIRCO-a, a ukupna kamatna stopa umanjuje se za subvenciju Ministarstva, Županije ili Grada. U suradnji s gradovima i županijama postoje također brojni programi.

⁴⁰ Hrvatska banka za obnovu i razvitak, dostupno na <https://www.hbor.hr/naslovnica/hbor/o-nama/> (03.05.2017)

4.3.3. Suradnja s međunarodnim financijskim institucijama

Zagrebačka banka pruža i mogućnost dugoročnog kreditiranja malih i srednjih poduzetnika u suradnji s međunarodnim financijskim institucijama kao što su Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD), Green for Growth Fund (GGF), Europska investicijska banka (EIB) Europski fond za Jugoistočnu Europu.

U suradnji s Europskom bankom za obnovu i razvoj kao i s Europskim fondom za Jugoistočnu Europu, banka kreditira malo i srednje poduzetništvo kroz dugoročne kredite za financiranje ulaganja u kupnju, izgradnju, uređenje ili proširenje objekta, za kupnju zemljišta za gospodarske svrhe, za nabavu opreme, za obrtna sredstva (do 30%) u funkciji investicije, trajna obrtna sredstva, za refundaciju.

Europska investicijska banka i Zagrebačka banka također financiraju kredite za investicije i obrtna sredstva, kao i refundaciju vlastitih ulaganja pod određenim uvjetima.

Isto tako, u suradnji s Europskom bankom za obnovu i razvoj i Green for Growth Fund, Banka financira ulaganja u poboljšanje energetske učinkovitosti i u obnovljive izvore energije. Dodatne pogodnosti klijentima predstavlja besplatna tehnička podrška konzultanata te bespovratna poticajna sredstava EU, pod uvjetom da projekt nakon završetka ostvaruje predviđene količine ušteda

Zagrebačka banka, kao jedan od načina dugoročnog kreditnog financiranja, malom gospodarstvu nudi i **financiranje leasingom** (operativni, financijski, opcije „plati koliko zarađuješ“ i „prodaja i povratni zakup“ i druge mogućnosti) i to leasing vozila, leasing nekretnina i leasing opreme i strojeva.

Iz navedenih podataka vidljivo je da Zagrebačka banka, kao jedna od vodećih banaka u Hrvatskoj, malom gospodarstvu nudi brojne i raznovrsne dugoročne bankarske kredite. Uz ponudu vlastitih financijskih proizvoda, svojim klijentima nudi i dugoročne kredite uz povoljnije uvjete kreditiranja u suradnji s razvojnim financijskim institucijama, ministarstvima, jedinicama lokalne samouprave i međunarodnim institucijama te na taj način podupire programe namijenjene poticanju razvoja malog gospodarstva u Hrvatskoj.

Uvjeti financiranja prilagođeni su pojedinačnim zahtjevima a ovise o namjeni kredita, procjeni kreditne sposobnosti tražitelja kredita te održivosti projekta.

5. ZAKLJUČAK

Općeprihvaćeni je stav da malo gospodarstvo, zbog značajnog doprinosa zapošljavanju poticanja inovativnosti, utjecaja na povećanje izvoza te smanjenje regionalnih i socijalnih razlika, predstavlja važan faktor gospodarskog napretka svake zemlje.

Zbog svijesti o važnosti sektora malog gospodarstva, u okviru svake nacionalne ekonomije, različitim mjerama nastoji se potaknuti njegov nesmetan razvoj. Međutim, malo gospodarstvo, usprkos tome, nailazi na brojne probleme. Jedan od najvažnijih je otežan pristup izvorima financiranja.

Pristup bankarskim kreditima, kao najvažnijim vanjskim oblikom financiranja malog gospodarstva, također je problematičan. Financijske institucije ovaj sektor smatraju rizičnim pa od njih traže više razine kolaterala ili im naplaćuju veće kamatne stope. Glavni razlozi za odbijanje zahtjeva za kreditom su nedostatak dovoljnog kolaterala te nezadovoljstvo banke poslovnim rezultatima i dostavljenim informacijama. S druge strane, poduzetnici (u Hrvatskoj) navode visoku kamatnu stopu, visoke bankarske naknade, zahtjevnju dokumentaciju, dugotrajne procedure obrade kreditnih zahtjeva i težu dostupnost dugoročnih bankarskih kredita kao najznačajnija negativna obilježja financiranja bankarskim kreditima.

Dugoročni bankarski krediti, kojima se financiraju ulaganja u osnovna i trajna obrtna sredstva, značajni su ne samo zbog svoje uloge u osiguravanju likvidnosti i nesmetanog odvijanja poslovnog procesa već i zbog utjecaja kojega imaju na likvidnost i razvoj ukupnog gospodarstva. Prema GEM istraživanju u okviru CEPOR-a za 2015. godinu u Hrvatskoj postoji razvijeno tržište bankarskih kredita (kratkoročnih i dugoročnih), koji su primarni oblik financiranja malog gospodarstva (kao alternativni oblik dugoročnog financiranja prisutan je leasing). Banke (što je i potvrđeno na primjeru Zagrebačke banke i njezine ponude dugoročnih kredita malom gospodarstvu) nude širok asortiman različitih vrsta kredita namijenjenih malim i srednjim poduzećima. Uz to, tu su još i dodatne linije financiranja koje banke omogućuju svojim klijentima u suradnji ministarstvima, HBOR-om, HAMAG-BIRCO-om, jedinicama lokalne samouprave, gradovima, županijama te međunarodnim institucijama.

Bez obzira na značajnu ponudu bankarskih kredita, otežan pristup bankarskim kreditima (unatoč izvjesnim poboljšanjima), zbog gore navedenih razloga, i dalje ostaje jedan od problema s kojim se mala i srednja poduzeća suočavaju u svom djelovanju.

LITERATURA:

- 1) Božina, L. (2003): Novac i bankarstvo, Fakultet ekonomije i turizma u Puli
- 2) Katunarić, A. (1988): Banka: principi i praksa bankovnog poslovanja, Centar za informacije i publicitet, Zagreb
- 3) Marković, I: Financiranje: Teorija i praksa financiranja trgovačkih društava, RRiF, Zagreb
- 4) Nikolić, N., Pečarić, M. (2012): Uvod u financije, Ekonomski fakultet u Splitu, Split
- 5) Orsag, S. (1992): Financiranje emisijom vrijednosnih papira, Institut za javne financije, Zagreb
- 6) Vidučić, Lj. (ur.) (2005): Mala i srednja poduzeća: Financijski, računovodstveni i pravni aspekti osnivanja i poslovanja; Ekonomski fakultet u Splitu
- 7) Vidučić, Lj. (ur.) (2012): Mala i srednja poduzeća: Financijska politika i ekonomsko-financijski okvir podrške, Ekonomski fakultet u Splitu
- 8) Vidučić, Lj., Pepur, S., Šimić Šarić, M. (2015): Financijski menadžment, RRiF, Zagreb

Izvori s interneta:

- 1) CEPOR (2016), Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj-2015. Uključujući rezultate GEM istraživanja za Hrvatsku za 2014.godinu, dostupno na <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2016/06/Cepor-izvjesce-2015-HR.pdf> (30.03 i 02.04.2017.)
- 2) HBOR, dostupno na <https://www.hbor.hr/> (03.05.2017.)
- 3) Hrvatska enciklopedija, dostupno na <http://www.enciklopedija.hr/> (07.04.2017.)
- 4) Kersan-Škabić, I., Banković, M. (2008). MALO GOSPODARSTVO U HRVATSKOJ I ULAZAK U EUROPSKU UNIJU. *Ekonomska misao i praksa, (1)*, 57-75. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/26360> (30.03.2017.)
- 5) Vrdoljak, M. (2015): Računovodstvo leasinga i njegova budućnost kao alternativnog izvora financiranja (diplomski rad), Ekonomski fakultet u Splitu, dostupno na : <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:808978> (29.04.2017.)
- 6) Zagrebačka banka d.d., (Hr.), dostupno na <https://www.zaba.hr/home/> (17.04.2017.)

- 7) Zakon o leasingu, NN br. 141/13, dostupno na Zakon.hr <https://www.zakon.hr/z/256/Zakon-o-leasingu> (30.04.2017.)
- 8) Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva, NN br.29/02, 63/07, 53/12,56/13 i 121/10,dostupno na Zakon.hr. <https://www.zakon.hr/z/527/Zakon-o-poticanju-razvoja-malog-gospodarstva> (29.03.2017.)

Popis tablica:

Tablica 1. Kriteriji razvrstavanja malog gospodarstva

Tablica 2. Ocjene vladinih politika za 2013. I 2014.godinu

Tablica 3. Poduzetnička aktivnost u hrvatskoj, mjerena TEA indeksom

Tablica 4. Osnovne razlike između kreditnog i vlasničkog financiranja

Popis slika:

Slika 1., 2. i 3. Struktura zaposlenosti, ukupnog prihoda i izvoza prema veličini poduzeća

Slika 4. Rastuća poduzeća u RH prema kriteriju razvoja novih proizvoda 2014. godine